

մէն յետոյ թերեւս մէկ քանի մասե-
րը ՚ի լցս ածել ձայնագրութեամբ :
Վստահ ենք որ ամեն անոնք որք այս
պիտի ձեռնարկութեան մը յաջողու-
թեանը կը փախագին , պիտի փութան
ընդունիլ մեր հրաւերը , և պիտի քա-
ջաղերեն զմեզ զիմագրաւել այն ար-
գելքներուն որք անբաժան են յայս
տեսակ ձեռնարկութեանց :

Եթէ հնար ըլլար՝ այժմէն իսկ հը-
րատարակութեամբ կը ցուցնէինք մէկ
քանի խնդիրներ և անոնց վրայ կար-
ծիք կը հարցունէինք . բայց ձայնագրու-
թեամբ և խաղերով ըլլալիք գործ մը
մասնաւոր հրատարակմամբ բացայայտ
ցուցնելու համար մեծ դժուարու-
թիւններ գտնուելուն , սոյն յայտա-
բարութիւնը յարմար թուեցաւ մեզ :
Բայց եթէ պէտք ըլլայ , և կամ հրա-
պարակաւ պահանջում մը ըլլայ , մեր
այս անգամ տուած տեղեկութեանց
վրայ քանի մը տեղեկութիւն եւս կը
յաւելցնենք հրատարակութեամբ :

Տ . ԵՐԵՄԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ԵՒ ՍԻԱԼԱՑՈՅՑ ԻՒՐ

Մեծիմաստ և պատկոտելի Տ . Ե-
րեմիա քահանայի մեծաքիրտն սխալա-
ցուցի մասին մեր կողմանէ կանխաւ
չնորհակալութիւն կը յայտնեմք , մաս-
նաւորապէս մեր օրացուցի մասին :
Այս մասին չենք կարծեր , որ նա ըս-
տեղ իբր սուր ատերախտ նկատէ .
ինչպէս որ ակներեւ կը տեսնուի , մեք
նորա ցանկալի աշխատութիւնն յար-
գելով զինքը կը պատուենք . բայց նա
կը կարծէ թէ մեր արարքով իրեն շա-
հու աղբիւրները կը խցենք , եւ իւր
ներհուն հմտութեան առաջ կը կա-

մակորիմք : Բայց նա դարձեալ ՚ի սէր
Աղգին և ՚ի սէր իւր կրօնին և ՚ի ջա-
տագովութիւն եկեղեցւոյ իւր ծանր
և հասուն հասակին չը խնայելով աշ-
խատութիւն յանձն կ'առնու և աւե-
լի լաւ աշխուժով մեր օրացուցի սը-
խալները կը մանրախուզէ , աւելին կը
յապաւէ , պակասը կ'աւելցնէ , թէ
որ չը դտնէ կարկտան կը փակցնէ . որ
պէս զի զմեզ լաւ հրահանգէ : Զար-
մանալի՜ առաքինութիւն և դիւցազ-
նական գործ : Ի հարկ է պատճառ մը
ունի . զի առանց առթի ոչ որ այսբան
կ'առաքինանայ . և նոյն իսկ պատճա-
ռն մեր սոյն խօսքերու մէջ կը նշմա-
րուի :

Իրեն կարծիքն է , ով կարէ զինքը
բռնաբարել թէ մեք իրեն բարձր հան-
ձարոյ թերակատար աշակերտն ենք ,
դժբաղդաբար կը խոստովանիմք թէ
չեմք : Սոյն յետագայ պատմութիւնը
կը ճշմարտէ ըսածնիս . ցուցամու-
թիւնն մեզ համար չէ , բայց և անձ
նասիրութիւննիս չը ներէր իրեն աշա-
կերտ համարուիլ , որքան ալ թերտո
լինի մեր գիտցածն . ուստի սկիզբն ը-
նենք խօսքերնու՝ ուրկէ արժան է :
Երբ սուրբ Աթոռոյս նորնտիր Եսայի
Սրբազան Պատրիարքը եպիսկոպոսանա-
լու և Աղգին հետ աւետակցելու պատճա-
ռաւ ՚ի Պոլիս և ՚ի Ս . Էջմիածին գնաց ,
նոյն միջոցները Տէր Երեմիա Հօր հետ
կը տեսնուի ու կրտակարկեն որ զինի
հանելուկական ուսման եղանակը նոյն
սրբաղան Հօր ճանաչած ուղիւ՝ բա-
րեկամին , այն է Զէնծիրձեան Յարու-
թիւնին , որ արդ էֆէնտի է , սորվե-
ցնէ : Այս պայմանաւ որ կատարեալ
աւանդէ , որ նա ալ սուրբ Երուսա-
ղէմ դառնալով հոն օրացոյց հրատա-
րակէ : Նոյն Տէր Հայրն ոսկւոյ ձայն
լսելով յօժարութիւն կը յայտնէր .
իսկ իւր ներսի դաշնագրութեան և

ուխտին նայելով՝ փախուստի ճանապարհ կ'որոնէր առանց որպէս ձեռքէ հանելու . բարեբաղդ էր մեր Տէր Հայրը . զի իւր աշակերտն եւս լոկ ու կին ըրած էր իրեն նստատակ եւ ոչ թէ սրբազան Պատրիարքի ցանկացած ուսմունքը : Երբ այսպէս գեղեցիկ դէպքով Տէր Հայրը դրամը շահեցաւ , ուխտն ալ չը գրծեց , ու իրեն աշակերտը բան մը չըստացաւ , իբր ուսեալ սուրբ Աթոռն՝ իւր եկամտի ամէն դիմեց , Բնականաբար Սրբազանն եւ Միաբանութիւնն պահանջեցին Օրացոյց տակել . նա ալ ամենայն յօժարութեամբ տուաւ . զի Տէր Հայրն օրինակ տուած էր եւ հետ զհետէ պիտի ուղարկէր , եթէ Երուսաղէմ իրեն բաւելու չափ օրացոյց միայն տպէր , եւ առ նուազն օրացուցի գնոյն չափ իրէն յիշեցնէր ուղարկէր : Այս յուսով երկու տարի դադու իւր աշակերտին նոյն տարիներու օրացուցի կնճառ տեղերու լուծմունքը ուղարկեց . բայց երբ տեսաւ Երուսաղէմի օրացոյցը իրեն յայտնի շահուն կը վնասէր եւ գաղտնին ալ չէր գտներ , աշակերտին պարզապէս ծանոյց թէ՝ ոչ ինչ գրելիք չունիմք եւ իրեն արժանաւոր աշակերտը որ լոկ շահու համար կը պատրուակէր առանց ապագային վերայ խորհելու՝ գլուխն բաց հրապարակ մնաց , բայց չը շուարեցաւ ելք գրունալէն , զի այն որ խաբելու վարժ է , տոեւն բան մը ըսել չէ իրենքով . տրւած շուալ խոստմանգրերը կարծել կուտային , թէ բովանդակ ուսմունքքքիչ ատենէն վեր առած էր Տ . Երեմիա Հօրէն . ինչպէս որ Տ . Հայրն ալ հաւան էր անոր չը գիտցած գիտութեան . երբ տեսաւ որ ալ ճար չը կայ կամ օրացոյց գրելու էր , կամ խոստովանելու էր թէ չը գիտէ , եթէ խոստովանէր չգիտել , Տ . Հօր յանձ-

նած ուսման ցուցակը կը վկայէր թէ գիտէ , իսկ եթէ ըսեր գիտեմ , չինէլ լու տոխպուած էր որ չը գիտէր . ճարպիկ գտնուեցաւ մէկ փոքրիկ սուտով իր օձիքն եւ Տ . Երեմիայի գիտութիւնն արեւտեց անխտանգ , այսքան բան ըսելով , Կոնստանդնուպոլսոյ Լախմաւ կան կարճ խօսք , որով թէ ինքը եւ թէ Տ . Հայրը գոհ եղան , առածը առին , բան մը չը տուին :

Տէր Երեմիա Հայրը կը հաւատայ թէ այս գէպքը պատահած է եւ յատուկ իւր աղօթից սատարութիւն ըմբռնած է եւ երկնից արդար վրէժխնդրութիւն . դիցուք թէ նախապաշարութիւն զմեզ պահ մը յաղթահարէր , հաւատայինք այս սուտ իրողութեան եւ աւելի պաշարուէինք թէ հրաշիք եղած է այդ տետրակայ հրդէհը ինչպէս որ կը հաւատայ Տ . Հայրը . այլ մէք թէ զինքը եւ թէ բոլոր ուշադիր ընթերցողքը ճշմարտութեան վերահաս ընելու համար կրտսեմք թէ տեսրակ մետրակ այրած չէ . պատասխանատուութիւն խոստովելու համար պարզապէս ստած է , ինչպէս որ չուսած ատեն ստեց՝ ուսած ձեւանալով . Թէ եւ Տ . Հայրը իւր աշակերտը եւ աշակերտը զՏէր Հայրն լռելեայն քաջ կը ծանաչեն . ինչպէս ըսինք , դիցուք թէ այրեցաւ . այն ինչ տեսակ ուսմունք էր , որ անդէն ընդ տետրակին կորաւ , մի գուցէ սառի վրայ գրուածի պէս էր որ արեւու շողերէն հալելով անհետացաւ . եթէ այսպէս դիւրակորն չելի . ապա եւ անպատիւ . Ահա Տէր Երեմիա հօր ուսուցած ուսման տետրութիւնը այսքան եղած է սուրբ Աթոռոյս մէջ . որոյ վասն կը խնդրեմք իրմէն որ գինի այսորիկ զմեզ իւր ցանկալի ուսման աշակերտ չը կարծէ :

Այս կը խոստովանիմք թէ մեր օրացոյցն ոչ խաղառ ՚ի վրիպակոյց եւ ՚ի

Թերութեանց աղաւ է . որով մեր Տ . Հայրն դո՛հ չը լինիր . այսու ամենայնիւ կը խոստանամք աւելի լաւ և աւելի կատարեալ ընելու շափ ջանալ . զի երբ ներհուն գիտունին գիմեցինք՝ ծածկեց , մեր ջանքով այսքան բոլորք թէ որ խղճի սրբութեան , նա ալ կը վկայէ , որ եթէ իրենին հետ հաւատար չէ , գէթ պակաս ալ չէ . թէ որ ուրիշ մը ելնէ իւր անցեալ յօրի ուսածները սխալուցուցի տակ դնէ , ո՛չ թէ ճնշողիան թեւի պէս բանի մը երես բան կեցնէ շատ մը կրկնումներով հանդերձ , ալ դուցէ իւր օրացուցական մատենի կըրկին ստուարութեամբ . Քանի որ թեւութիւն ունիմք ու սխալներ սպրբ դած են մէջ , ոչ ինչ իրաւունք չունիմք խօսելու , բայց և իր բրած բնական ձիրքով չափազանցութիւնը չեմք կարող տանել . նա՛ ինչպէս որ ընթերցողաց յայտնի է , ջանացած է մանր խուզարկութեամբ խնդրել և չորստքն ու աւելորդն անգամ իրեւ կարի պիտանի յառաջ բերել . թէ եւ մեր քով եւս յանցանք կայ որ անոր կուտակած խել մը անշահ և անպէտ բաները չենք իսպառ հաներ , օրինակի համար՝ Հրէից ծովերը , Յունաց մեռելոց եւ արտաքոյ կարգի սուրբերը , նոյնպէս և Լատինացոց : Արդեօք Հրէից ծովը մեզի ի՛նչ պէտք ունի . Յունաց այս ինչ սուրբի տօնը . Լատ . Տօն սրտին Յիսուսի , եփանաւանդորդ կիւրակէն , և այլն , և այլն , ասոնք գերահանձար ուղեղի հաւաքումն են և ոչ թէ մեզապէս թերակատար գործասիրի գործ :

Իւր անհրաւէր դիտողութեանց , ըստ իւր բանի սխալացուցի սխալներու մասին արդէն շնորհակալութիւնիս յայտնեցինք , արդ կը մնայ աւելորդ դիտողութիւնները մերժել , եթէ կը մնայ սխալ , ինքն ալ թող ինդայ մէջ ալ :

1873 Յունվար մէկի դէմ ըստ իւր կարծեաց մեծ ու աւելի մեծ եկեղեցական սխալ կը գտնէ՝ ճոր կիւրակէի հարցնել . Փարսոնս հանդերձ Ենչանակերնու համար , որուն արդէն պատասխանած է Մեծ . Մարութ Ա . Յովսէփեան , մեր կ'աւելցնէմք ըսելով՝ սուրբ Աթոռս , Պօլսոյ բոլոր եկեղեցիք ու Հայաստան բովանդակ մեր գրածին պէս կ'երգեն ժամերգութիւնն և հանդիսաւոր պատարագ կը նեն , (եթէ ապաշխարանաց օր է , պէտք է Տ . Հօր ըսածին հետեւին) . Թէ որ այնքան բազմութիւնն ձիւղ մեր գրածին պէս կը կատարեն , ուրեմն Տ . Հօր սխալը , և ամենամեծ սխալն իրեն կը դարձնենք :

Յունվար 2 . Ինքը մեզի վարժապետ ընդունելու անձնասիրութիւնն իս չը ներեր , արդէն ըսինք , ու նորէն կըսենք իրեն նկատած սխալները լոկ պակասութիւն է , և ոչ թէ սխալ . թէ ոչ սրկասը՝ սխալ կը թարգմանէ Տ . Հայրը , անոր ըսելիք չունինք , իսկ թէ որ պարզուպէս սխալ կը կարծէ , ասոր ոչ որ կը դիմադրէ :

Յունվար 3 . Ըստ վերնոյն պէտք էր որ պակաս է ըսել և ոչ թէ սխալ . զի մեծ պակասութիւն է իրեն հանձարոյն պակաս բառի տեղ սխալ բառն գործածել :

Յունվար 7 . Լատ . Տօն անուան Յիսուսի (Ս) Տ . Հայր սխալ է դերը ըստ իւր ոճոյ , այլ ըստ մեզ աւելորդ . իսկ գալով այդ պակասին , կըսենք իրեն թէ՛ բնագրի մէջ կայ , շարուելու ատեն պակաս է մնացեր :

Յունվար 14 . Երեք եկեղեցական սխալներէն երկուքն իրեն կ'առատաւ ձեռներէ մէկն ալ խոնարհ կերպով կը խոստովանիմք թէ պակաս է և ոչ թէ սխալ . այն է յարութեան համբարձին դրած չենք . իսկ երկուքին վրայ կարծ

կերպով խօսինք որ անպատասխան չը կարծէ։ Տէր Հայրը իւր թանկագին ուղեղը և թոքիւղի եկեղեցին, (այս վերջինի մասին թէութեամբ է խօսքերնիս, զի ճիշդ չը գիտենք), բոլոր Հայաստանեայց ուղղափառ և սուրբ Եկեղեցւոյ հայելին ու առաջնորդը կը գիտնայ, որով Յովհաննու մկրտչի ծըննդեան տօնի նախատօնակի գիշերը կրտսիպէ զմեզ հարսանիք նշանակելու, մեք ինչպէս լաւ գիտեմք և նոյնպէս է ՚ի բոլոր Հայաստան թէ այն օր պսակ չը գրուիր, եթէ նա կը պնդէ, մենք ալ կրսեմք՝ երբ Գաւթի մարգարէի նախատօնակը կիւրակի գիշեր կը պատահի, ինչու հապա նա հարսանիք չը նշանակեր, եթէ նա կրսէ այն օր չը լինիր, մենք ալ կրսեմք այսօր ևս չը լինիր, զի այս քանի տօնք համադօր են։ Այս ուսումնական բառը գուցէ չը հասկնայ, ուստի պարզ ըսենք, երբ որ նա հաստատուն կերպով զմեզ ապահովցնէ թէ անպատճառ բոլոր հայ եկեղեցիք նոյն օր պսակ կը գնեն, մենք եւս կը խոնարհինք իր ըսածին պէս գրելու։ Երկրորդ Լտ. եօթա՝ ասանկ բարդ կիւրակին մենք եկեղեցական սրբալ համարելու մոլեռանդութիւն չունեմք, արդարեւ ըստ Տ. Հօր եւ ոչ իսկ գիտեմք թէ եօթանասներորդ կիւրակին ինչ կը նշանակէ, և ոչ ալ Հայոց պէտք կայ այդ և ատոր պէս աւելորդ շեղակուտից անունը գիտնալ։

Յունվար 17-28 ըսածները բոլորովին աւելորդ է ու երբէք կարեւորութիւն չունին, զի չենք ուղեր իւր ըսած ոճով քայել։ Ժողովուրդը մեր լեզուն և մենք իրեն ուզածը կը հասկնանք, թէ որ Տ. Հայրը պակասը իբր սխալ կուզէ ուռեցնել, մեք ըստ տօնացոյցի լիովին ալ գրենք պիտի, խօսի ու խօսի։ 14ին խօսեցաւ, ըրած կրկնութիւնն անհամ է հոս, այն է 28ին թէ

ինչու պակաս է Լտ. եօթանասներորդ կիւրակին։

Յունվար 31. ինչպէս որ յայտնի կը տեսնէ ընթերցողն մեր Տ. Հօր ըրածը բոլորովին ճշմարտութեան դէմ է, զի երբ մէկը լրման կէտը անսխալ կրնայ նշանակել, ապա և օրը։ Գիտէ մեր Տ. հայրն, բայց հասարակութեան առջեւ կուզէ անսխալ երեւնալ և բանագէտ, եթէ կուզէ մեր անսխալ լինելն ալ գիտնալ, բնագիրը իրեն կարող ենք ուղարկել, հոն պիտի տեսնէ և օրն անսխալ։ Ուստի այս մեծ սխալը թող մեր պակասութիւնն նշմարէ։

Փետրվար 1ի գիմնոցի սխալը աւելորդ կրկնութիւն է իր կողմէն, ինչպէս որ շատ անգամ իւր հանձարը ծնաւ։

Փետրվար 6էն մինչ Մայիս 27 բոլորովին հրեաբանութիւն է, յայտնած սխալները մէկ խօսքով կրնար աւարտել, այն է Ադար ամիսն փոխանակ 29 գրելու 30 գրած եմք, որով Նիսա նէն սկսելով մինչ ցօեպէթ մէկ մէկ օր յետաձգուած է տօները ամսագրութիւնը և ծովերը։ Տ. հօր հարցնելու է, եթէ Ադար 29 գրուած լինէր, ալ ինչ սխալ պիտի նշմարէր, այն մեծ յանցանք է մեզ համար որ հրեաբանութեան մէջ չենք գերազանցեր քան զմեր Տ. Հայրն։ Տէր հօր նկատած Յունաց հոգեգալուստն սխալած ենք, չենք գրած։

Յունիս Տ. Լտ. Տօն սրտին Յիսուսի, տասն օր յետաձգած եմք, երանի թէ չը գրէինք։ Ինչ ըսել է տօն սրտին Յիսուսի, թէ օր այդ բառերն նշանակութիւն մը կուենան, պէտք է Լատին լինել որ հասկցուի, այս ցուցանիշութեան արդիւնքը արդէն մեր վրայ բեռն եղած է, որն երբէք պէտք չունի։

Յունիս 13 ին լուսնոյ ծնունդ է . նոյն օրն ինչպէս լուսնոյ մէկն կը նշանակուի , չենք գիտեր , այլ թէ նա մեր Տ . հայրն կրսէ , պէտք է հնազանդինք . զի գուցէ և պատճառն ալ այս է երբ լուսնոյ ծննդեան ժամ երեք անցած չէ , պէտք է եղեր նոյն օրը լուսնոյ ծընունդ և մէկ նշանակել , թէ որ բնութեան գէմ չէ , բան չեմք գիտեր : Ասոր եւս Մեծ . Մարութէն Ա . Յովսէփեան պատասխանած է մեր կողմէն : Յունիս 13 էն մինչ Հոկտեմբերի 12 ն հրէաբանական սխալացուցութիւն է :

Հոկտեմբերի 14 ին արդարեւ մեծ սխալ գործած եմք մեր հայկական աւմիս , այն է Սահմին չենք նշանակած . բայց պէտք է հարցնենք Յունաց Հրէայ և Վատինաց տօնութիւն և նոխանձախնդիր տէր Երեմիա Հօր , որն ազգիս հանձարն է , անջինջ հայելին ու եկեղեցին ուղղող առաջնորդ , թէ մինչեւ ցարդ իւր անգին ծառայութեանց մէջ ինչո՞ւ զայս և Հայոց ամիսներով շարել իւր օրացոյցը իբրեւ ճշմարիտ հայ , քան թէ ինչպէս Յունաց մեռելոց , Վատինաց վարդարան , Հրէից Գանտիլ պայրամին , քանի մը նօտր տառով ամսագլուխն լոկ կը նշանակէր : Որ եւ թէ իւր հեղինակած օրացոյցները թըղթած տներ , սիոսի տեսնէք շատ տեղ , ոչ գրչէն մեզի պէս , այլ և իսկ սրտէն սպրդած է չը գրելու :

Հոկտեմբեր 15 մինչ Նոյեմբեր 12 ն հրէաբանութենէն ՚ի զատ ոչմէնչ չունի , բարեբաղդաբար աննշմարելի համակրութիւն մը ունիմք այդ ազգին հետ և ոչ թէ արեան սերտ կապակցութիւն որով այնքան չեմք վատանար անոնց սխալներէն :

Նոյեմբեր 13 . Յունաց ծննդեան պահոց բարեկեան նշանակել կուզէ մեր Տ . Հայրը . եթէ այսօր բարեկեան նշանակենք , վաղն ալ պահոց առաջին

օր պէտք է ըսենք , որով խեղճ Յունաց ծննդեան պահքը առանց իրենց գիտնալուն 41 օր կրնենք . որ չէ և չը լինիր , թէ և Տ . հայրն այնպէս կուզէ : Տէր Հայրն ուրիշի շուղ հանելուատեն իւր խոշոր գերան չը տեսներ . վեր Նոյեմբերին խոշոր երկաթեայ տառերով Նոյեմբեր դրած էր , ալ հոս սո՛ւստեան կէս տեղ նորէն քանի մը տող տեղ վաստկելու համար ինչո՞ւ կրկնած է : Թէ որ նա ալ սխալացոյց է ու բան մը կը նշանակէ , թող ըսէ :

Նոյեմբեր 14 ի և 15 ի մէջ տեղէն մինչեւ 1874 թուականի սկիսըն բռնորովին գրածներն անտեղի կրկնութիւնք են : Զի նա իւր յառաջաբանին մէջ ըսած էր թէ մեր կղերն իրենց եկեղեցական երգերը ու ընթերցմունք տօնացուցէն կ'առնուն . թուղթ մրտտել է նորէն գրելն , ինքը ըսաւ արդէն , ալ անով գոհ լինելու էր և ոչ թէ երկար բարակ ա . բ . գ ուլ հարցերն ղատել . ինչպէս որ գիտենք և յայտնի ճշմարտութիւն մի է որ Տօնացոյցը մեր բնորոս և տէր Երեմիա Հօրմէն խիստ շատ աւելի գիտէ , կը յայտնէ ու միշտ անկրէպ է ՚ի տօնս և ՚ի յերգեցմունս , ուրեմն և տէր Երեմիա Հայրը թուղթ մրտտելէն ՚ի զատ բան մը չունէր , երբ կենէր այսօր ցատիկ է , այսօր մեծ պահք է , այսօր Կիրակոսի , վաղը Թորոսի տօն է կը գրէր , չը գիտէր որ տօնացուցի մէջ խիստ լաւ , գուցէ իւր հասկացած ոճէն աւելի լաւ գրուած է : Թէ որ լաւ կուզէ , նա պէտք է իւր հմուտի ոճն ալ մերժէ , եւ լոկ քաղաքական ձեւ մը տայ օրացուցին . այն է մեր ամսուան օրերը նշանակել . զի Հայ եմք , պէտք է գէթ մեր ամսուան օրերը գիտնամք . զինի այնորիկ Յունաց ամսուան օրերը և լոկ անոնց կիրակիք նշանակել , ու Տաճկաց ամիսը և անոնց պայրամներն որ գործադուլ կը

լիւիւն, ու հրէից կկրակիք, վի յարարերու թեանց համար պէտք ունին : Ար տեսնէ այն ատեն Տ . Հայրն , որ իսկ եւ ի մի օրացոյց անուան անոր կը յարմարի եւ ոչ թէ մեր արդի ունեցածներու : Բայց մենք ոչ իրեն եւ ոչ ուրիշն պի տի ըսենք , այլ ժողովրդեան պէտքին պիտի հնազանդինք , աւելի պիտի քանանք եկեղեցական մասը ստուարացընել , որով գէթ Հայաստանի նսեմ խորշերու թէ տիրացուն եւ թէ տէր տէրն առանց Տօնացուցի , որուն ահանստես եմք որ չունին , գէթ Աստուծոյ օրհնութիւն տալու կարող լիւնին , շարականը գտնելով , այն մէկ օրացուցով պիտի կարողանան իրենց տարեկան ժամերգութիւնն գտնել . ինչպէս որ պիտի տեսնեն այս տալուան օրացոյց գնողները , եւ ժողովուրդեան կարեւոր եղած կտորներն եւս կ'աւելցնենք հետ զհետ :

Ամենէն վերջը մեր Տ . Հայրը հաւաքածօք նորէն գործի ձեռք զարկած է . մինչ նա ինքն տիրապէս չունիլեան խոր խաղաղութեան յանձնած էր ինքզինքը . վասն զի օրացուցական մենաւիճառութիւնն դադրեր էր երախտիք չճանչող ազգի կողմէն . նա մաւնաւանդ սուրբ Երուսաղէմի կողմէն : Ի՞նչ ընելու էր Տ . Հայրն , ո՞վ կը ցաւակցի վրան , եւ ոչ ոք : Մարդիկ միշտ ապաշնորհ են , չեն գիտեր ըստ արժանւոյն մեծարել , նա մանաւանդ չահել օրացուցական բարձր տաղանդի տէր մեր Տ . Հայրը . անոր բազմամեայ աշխատութիւնը առ ոչ ինչ կը համարին եւ զնա ակամայ կամօք լռութեան կը մատնեն : Այս տարի եթէ ՍԻՅՆՆ զինքը չը գրգռէր , ալ երբէք չը պիտի գրէր ու չը պիտի խօսէր : Բայց եւ իւր սիրելի ցուցամոլութիւնը միեթարուած կը գտնէ երբ ՍԻՅՆԻ մէջ կը տեսնէ անսխալ օրացուցի խոտաու-

մին ու նա կը գտնէ անոր մէջ գուցէ անթիւ սխալ : Տէր հօր հարցնելու է թէ 1870 , 1871 , 1872 , սուրբ Աթուոցոս տպարանէն եւ իւր աշակերտէն աւանդուած օրացոյցներն սխալ ունին , թէ 1873 ին : Եթէ հրէական ալ խաղը հանէ Տ . Հայրն (աւելորդ չէ ըսել մեր օրացոյցը Հրէի օրացոյց չէ եւ երբէք կարեւորութիւն պիտի չը տանք անոնց դժուշալի եղանակաւ գրուելուն) ալ ուրիշ լինչ սխալ կայ . Տ . Հայրը թող ձեռքը խղճին վրայ սղմէ ու այն պէս պատասխանէ : Արդեօք երբէք չը լսեց կամ չը կարդաց այն վայրով ստակալի միջոցն թէ . « Վայ այնմիկ որ ասիցէ զբարին չար , եւ զչարն բարի » : Ի՞նչ է արդեօք անոր տիրապէս շատ մը սխալով գտած սուրբ Աթուոցոս օրացոյցը : Ինչպէս որ կը տեսնուի , իւր փոքրիկ ու սիրուն սխալացոյցը խապահանհամ անոնք կրկնութիւնք են , եթէ արդարեւ կը հրաշանայ իւր 40 երեսէ բաղկացեալ սխալացուցին վերայ , թող Վիէննայի արուեստահանգէսը տանի : Յաջորդ տարուան օրացոյցը արդէն տպած ենք ու մէկ օրինակ իրեն կուղարկենք , եթէ սխալ գտնէ , թող կանխաւ հրատարակէ , որ ժողովուրդը չը տուժուի մեր օրացոյցը գնելով :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ

Մարդկանց բովանդակ բարեգիւպտութիւն եւ թշուառութիւն կանանց ազնիւ եւ յոռի բարքէն կ'արտահոսի . կանանց բարուց ազնուութիւնը բոլոր մարդկային չէնքի հաստատութիւն եւ խորհիսն է , աշխարհաց չինութեան եւ բարեորման մէկ հատիկ առ իմն . նա